

Taken en verplichtingen op papier

In de gerestaureerde regentenkamer van het hofje De Bakenesserkamer ondertekenden regenten Job Thöne en Ok de Lange namens dat hofje en regiodirecteur Gerrie Blok namens Ymere op woensdag 26 augustus een bijzondere samenwerkingsovereenkomst.

Uniek is dat het gaat om de samenwerking tussen het oudste en jongste hofje van Nederland. In de overeenkomst zijn de taken en bevoegdheden van de regenten met betrekking tot het door Ymere gebouwde Johannes Enschedé hof vastgelegd. In aanvulling op de taken van de wooncorporatie zijn de regenten medeverantwoordelijk voor het 'sociale beheer'.

„We moeten o.a. zorgen voor een goede verstandhouding tussen de bewoners van beide hofjes. Wel, wat dit betreft hebben we het gemakkelijk, want dat doen jullie zelf al voortreffelijk,” zei regent Ok de Lange in aanwezigheid van een groot deel van de bewoners van beide hofjes. Verder moeten de regenten een goed “hofjes-

• Gerrie Blok en Ok de Lange bekrachtigen de samenwerking

klimaat” bewaken. “Het is goed als vrijwilligers zich om een hofje bekommeren”, vindt hij. Job Thöne; „De overeenkomst geeft ons een titel om voor het hof op te komen als dat nodig mocht zijn.”

Na de ondertekening onthulde Gerrie

Blok een prent van Johannes Enschedé, die de regenten Ymere hebben aangeboden uit erkentelijkheid voor de bouw van het prachtige nieuwe hof, waarvoor zij het initiatief namen. De borrel na afloop van de ceremonie was zeer geanimeerd.

Hofjeskrant over stadsgrens

Het was geen opzet maar dankzij de rubriek ‘gasthofje’ heeft de Hofjeskrant voet aan de grond gekregen in Den Haag. Op 5 september zag de eerste uitgave van de Haagse Hofjeskrant het licht op initiatief van het Haagse Hofjesberaad.

Frits Huffnagel, wethouder Binnenstad, nam in de hof van Wouw het eerste exemplaar in ontvangst. „Je zou als Den Haag Marketing en VVV iets meer kunnen doen om de pareltjes te onthullen, maar het dient wel maatwerk te zijn door middel van bijvoorbeeld deze Hofjeskrant of gerichte folders. Maar laten we eerst de Hagenaars bedienen en de mensen in de regio voordat we de hele wereld uitnodigen. De toeristen die geïnteresseerd zijn komen toch wel,” sprak hij voordat hij zijn tanden zette in een heuse hofjestaart.

Hofjes werelderfgoed?

Een officiële plek op de Wereld erfgoedlijst van Unesco zou monumentaal Haarlem nog meer op de kaart zetten, dacht PvdA-raadslid Moessa Aynan. Ook het hofje De Bakenesserkamer liet bij monde van regent Ok de Lange weten graag als het oudste hofje van Nederland op die lijst te willen staan.

Er komt volgens Ok de Lange heel wat kijken voordat de hofjes erkend kunnen worden als werelderfgoed. Om te beginnen is het nog niet zo eenvoudig de vraag te beantwoorden wat ‘we’ onder een hofje verstaan. Maar gesteld dat je die vraag bevredigend kan

beantwoorden, dan is de volgende hobbels: welke hofjes zijn zo bijzonder, zo mooi of zo oud dat ze in aanmerking komen?

Bijkomende vraag is of plaatsing gevolgen heeft voor de toeloop van het publiek. Het gaat immers om ‘levende’

monumenten. „De bewoners moeten er wel fijn kunnen blijven wonen, zonder overlast van het bezoek. De kwestie van extra onderhoud om een erkenning te behouden zal zeker een aandachtspunt zijn,” meent De Lange. Hij benadrukt dat de erkenning uiteraard moet worden besproken met het Landelijk Hofjesberaad, de Rijks-

Hofje van Loo

Wonen in een hofje idyllisch? Zeker! Romantisch? Wellicht. Oases van rust? Voor de bewoners zeker in de tussenpozen dat er geen toeristisch bezoek is. Wat bewoners bindt behalve het historisch erfgoed waarin ze dagelijks verkeren, is een zekere trots op hun huisje in beslotenheid. Naast rust staat reinheid hoog in het hofjesvaandel. Hier godzijdank geen lege colablikjes, peukjes en kauwgom dankzij inspanningen van beheerders en bewoners.

„Kijk gerust rond, maar niet naar binnen,” wordt mij wel eens ‘in den vreemde’ (lees: in een andere hofjesstad) toevertrouwd. Terecht. Ja, ook een redacteur van de zoveelste hofjeskrant, doet dat alleen op uitnodiging. Haarlem Hofjesstad is toe aan de zevende editie, in 's-Gravenhage werd deze maand een eerste uitgave van de Haagse Hofjeskrant gepresenteerd. Voor de buitenstaander blijft het leuk zo'n inblikje in een wereld die de laatste decennia aan twee grote veranderingen onderhevig is. Er wordt broodnodig gerestaureerd en er wonen geen ‘arme luyden’ meer.

Veel leesplezier,

Willem Brand

Hofje van Staats

dienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten en het Ministerie van OCW.

„Dat is wel een hele makkelijke manier om af te zien van een mooie kans de stad te promoten,” reageerde raadslid Aynan op de uitspraak van de gemeente dat mankracht ontbreekt. Wél op de erfgoedlijst sinds 1998: 13 van 26 voorgestelde 13de eeuwse Vlaamse begijnhoven. Hoe dan ook, hofjes zijn werelderfgoed afgaand op de toeristische belangstelling.

Terug op het oude nest tijdens Koorbiënnale

Na zeventien jaar bezoeken Alida en Hans Wenning op zaterdag 27 juni weer het hofje, waar hun oma Mijntje Blik jaren woonde. Aanleiding is het optreden tijdens de koorbiënnale van het dubbelkwartet Cigale in het Proveniershofje.

„Er is hier niks veranderd in al die jaren behalve dat er weinig ouden van dagen meer wonen. Wel jammer,” vindt Hans die begin jaren zeventig vaak hand in hand met zijn meisje door het hofje liep. „Iedereen zei je gedag. We waren verliefd en dat sprak de oude dames aan. Het duurde wel even voordat we bij huisje i waren.” De herinneringen komen vanzelf boven. Dat oma twintigduizend gulden in de LOTTO won. Alida: „Dat verdeelde ze onder haar acht kinderen. Ik heb ook een keer bij oma gelogeerd. Een mug prikte me op mijn oog, dat dikke oog vond oma heel grappig. Ze had een pekinies, die Tarzan heette. Die liep hier de hele dag rond.”

Alida en Hans uit Assendelft genieten even later samen met buurman Johan, die één van de zangers kent én hen op het optreden at-

ten-deerde, van het indrukwekkende optreden van Cigale. Als het dubbelkwartet dat vandaag een bas mist begint, komt meteen het zonnetje achter de wolken vandaan. Cigale brengt een gevarieerd programma met o.a. een Scandinavische polka, een lied van Jan Boerstool

• Dubbelkwartet Cigale in Proveniershof

(‘Geen kind meer’), een koorarrangement van Astor Piazzolla’s Verona porteno en de spiritual Victory van Jetse Bremer. Een zin uit Gabriela’s song uit de film *As it is in heaven* blijft hangen: ‘Heel zijn, echt zijn, dichtbij wie ik ben’. Dat ben je als je zingt.

Helemaal a capella zingt een week later het Alkmaarse vijftal 9:00 AM in hofje ‘In den groene tuyn’. Mooi repertoire met liedjes van Mathilde Santing en Jeroen Zijlstra.

Damiaatjes Chocolaatjes

Ook te horen in de Haarlemse hofjes: de twee stadsklokken – in de volksmond ‘Piet en Hein’ genoemd – die elke avond Haarlemmers en ander vrolijk volk naar de Grote Markt lokken. Als de Damiaatjes luïen, gaan de kindertjes naar bed, maar de meisjes hebben buien van verliefdheid altemet, dichte Nicolaas Beets. En wat eet je als je verliefd bent? Precies! De Damiaatjes klinken niet alleen als een klok (ting tang tang – naar huis toe), maar smaken nu ook naar chocolade. Bij patisserie en chocolaterie Michel in de Grote Houtstraat zijn ze in een chique doosje per negen stuks verpakt, twee zijn er uitgevoerd in goudkleur: de Damiaatjes. Burgemeester Bernt Schneiders kreeg op 9 september op het stadhuis van Ilse Jansen het eerste Damiaatje bij de koffie. Dit originele chocoladecadeau is te koop voor € 9,50.

De zin van een klaptafel

’t Ei van Columbus, de klaptafel om als de nood aan de man is en je kaartvrienden komen, de kaarten en de glazen op tafel kwijt te kunnen. Ook handig voor de naaimachine en om kleding te vouwen.

In de vier bij vier grote woonkamer van Antje Admiraal kwam kaartvriendin Bep Steenberghe op het lumineuze idee om de tafel aan de muur te bevestigen en indien nodig uit te klappen. Willem Hamel, haar nog immer bevriende ex-man, boog zich over de uitdaging en kwam met het ingenieuze uitklapbare tafeltje. Uitermate geschikt voor klein behuisde hofdames.

Antje: „De klaptafel is echt slim, ik heb ‘m nog nooit eerder gezien. Eerst gaat het haakje los waardoor hij naar

beneden scharniert. Als de tweede poot uitgaat, klapt hij open. Het tweede tafelfeel steunt op drie houtjes en staat vast in een duveltje.” Links van de tafel boven de ingang van de vroegere bedstee, nu keuken, hangt het levensmotto van Antje: Geniet, eer gij bezint.

Deze op een bordje geschilderde zinsing in de kajuit van zeiljacht Ghost, het schip waarop Willem en Antje achttien jaar op de Turkse wateren voeren. Een uitspraak gedaan tijdens een zeer gezellig avondje. Willem bezon eer hij aan de klaptafel begon. En het resultaat, verbluffend van eenvoud, mag er zijn!

Virtuele hofjes

Inmiddels zijn twee hofjes in Haarlem in het bezit van een heuse website. In navolging van het Frans Loenenhofje (www.fransloenenhofje.nl) is het hofje van Codde & Beresteyn (www.coddevanberesteyn.nl) sinds een paar maanden ook virtueel te bezoeken.

TEYLERS HOFJE

In de bocht van het Spaarne ligt achter een imposante poort het Teylers hofje dat werd gesticht krachtens het testament van Pieter Teyler van der Hulst. Het hofje is een ontwerp van architect Leendert Viervant, die ook de Ovale Zaal in het Teylers museum heeft ontworpen. De lage huisjes staan in contrast tot het monumentale hoofdgebouw, maar het geheel oogt licht en wijs. De regentkamer behoort tot de top honderd van mooiste historische interieurs van Nederland. Vanaf 2008 onderhoudt en verhuurt woningcorporatie Elan Wonen het Teylers Hofje.

Bel voor meer informatie (023) 515 98 59 of kijk op www.elanwonen.nl.

De buurvrouw van de Botermarkt

De ongekroonde koningin van de Haarlemse musical: zo mag je Marijke Kots wel noemen. Als het gaat om aantal woonjaren in het Bruiningshofje staat 'de buurvrouw van de Botermarkt' bovenaan.

Van kinds af aan is theater haar ding. Als meisje van vijf liep ze langs de huizen in Overveen met haar zelfgemaakte kijkdozen – favoriet was het kabouterbos – en vertelde dan een verhaaltje voor een cent. Met theater verdient ze haar hele leven al haar boterham. Dankzij de tekenleraar op de HBS begon ze als decormaker. Na de desastreuze Actie Tomaat belandde ze in het poppentheater. Bij het beroemdste poppentheater in Haarlem, dat van Maaïke en Rien Baartmans van Rikkie en Slingertje, ging Marijke in de leer. Niet lang daarna begon ze haar ei-

gen poppentheater Mijko – de bijnaam die ze bij de padvinderij had gekregen.

In meer dan twintig jaar maakte Marijke een kleine dertig producties die ze twintig tot dertig keer speelde. In haar goede dagen speelde ze er tien door elkaar. 't Land van Kaboes, Het paddestoelmantje, Koffie verkeerd, Mantje Mansbak om er maar een paar te noemen. Door een aangeboren stofwisselingsziekte die haar botten aantasten was ze gedwongen ermee te stoppen. Maar het theater bleef trekken en op haar 40ste werd ze tot haar verrassing aangenomen op de dramaopleiding.

Twintig jaar later staat Marijke nog steeds als solist op toneel met stukken over Aletta Jacobs en Heintje Davids. Haar faam als musicalmaakster begon bij Haarlemmer Olie. Het hofje is voor haar de ideale broedplaats om de geschiedenis uit zijn voegen te halen en van een theaterglans te voorzien. Maar na Van der Pigge, het Droste-effect, Een leven op vleugels (over Fokker) voor de Haarlemse

• Regisseur Marijke temidden van Living History in Frans Loenenhofje

Theatermakers is Marijke een beetje musicalmoe.

Toen ze in 1979 een huisje kreeg aangeboden in het hofje, zei haar vader: Kind, dat is vragen om moeilijkheden. „De Botermarkt was in de jaren 70 een gribusbuurt. Nu is 't het mooiste plein van Haarlem. 't Is hier net een dorp. Je kunt er niet buiten zitten of het is audiëntie”. Het Bruiningshofje is zomers één van de drukst bezochte hofjes. „Ik vind het een zwaktebod van mezelf

maar ik heb een jaar geleden mijn naam-bordje weggehaald. 't Werd een soort kermisattractie. Haha kots en dan door het raam naar binnen gluren”. Wat haar wel kan charmeren, zijn de reacties van kinderen. Regent Wil van Schaik wilde wel 's met een klas op bezoek komen. „Dan waren ze verbaasd als ze zagen dat ik televisie had. Een keer vroeg ik of ze wisten waarom er twee zwengels aan de pomp zaten. Zei een jongen: dat is voor koud en warm water”.

De blik op...

een hofjesplafond

De regentenkamer van het hoofdgebouw van het Vrouwe en Antonie Gasthuys heeft onverwachte architectonische allure vanwege plafond- en deurschilderingen, die in de jaren '60 van de vorige eeuw door een toenmalige bewoner per toeval zijn ontdekt.

Het hofje dat vanaf 1440 op meerdere plaatsen in de stad heeft gestaan, is sedert 1789 te vinden op het Klein Heiligland. De regenten kregen toen de beschikking over het oude Teylershofje dat daar voordien was gehuisvest. Daarmee 'erfde' het hofje de oude bestaande gebouwen. Opdracht voor de bouw van het hoofdgebouw werd in 1648 gegeven door Pieter Joost Bogaert. Deze tot rijkdom gekomen zeepzieder wilde zijn woning naar de mode van die tijd en met 'gepaste' luxe laten versieren.

Te zien op de schilderijen zijn engeltjes en guirlandes met bloemfestoenen en fruit. Deze ornamenten vormen een mooie navolging van gravures uit voorbeeldboeken, die toen circuleerden. Op de deur van de regentenkamer zijn een libel en vlinder te ontdekken, symbolen van vergankelijkheid. Verder een granaatappel en druiven, tekenen van rijkdom en vruchtbaarheid. De schetsmatige schilderijen lijken op een imitatie van stucwerk in reliëf en lopen vooruit op de 18de eeuwse 'witjes'.

Toen het woonhuis hofje werd hebben

de regenten het interieur laten overschilderen met een dikke laag grijs. Reden dat de oorspronkelijke beschildering de eeuwen zo goed heeft doorstaan. Het werkte conserverend en bij de ontdekking kon zij worden blootgelegd. Bij de laatste restauratie van het hofje in de jaren '90 werden de schilderijen door Eric Tjebbes, die ook veel restauraties in de Oude Bavo heeft uitgevoerd, waar nodig gerestaureerd. Helaas is de regentenkamer niet voor publiek toegankelijk.

Louis Mathijssen

De draak op de maan

De weergoden waren de organisatie van het tweede Verhalenfestival Kennemerland gunstig gezind. Maar liefst zeven hofjes waren zaterdag 23 mei het toneel voor verhalenvertellers en muzikanten.

'Wie verre reizen maakt, kan veel verhalen' lijkt het adagium van de moderne, immer mobiele, mens. De échte verhalen, al dan niet ontsproten aan eigen of andermans verbeeldingskracht, zitten van binnen. Mooi om te zien hoe verhalen zich letterlijk in het hoofd afspelen: blik, beweging en stem smelten samen. Vertelster Frea Bruinier in het hofje van Bakenes: „Mensen zeggen soms: ik zag het gebeuren. Maar dat heb ik zelf ook als ik iets vertel.” Opvallend is dat merendeel van de verhalenvertellers vrouw is. „Je kunt er zoveel emotie in kwijt,” vindt Naomi Stern. En een reizen die je maakt, als luisteraar dan. In het hofje van Noblet vlieg je op de rug van een

rode draak naar de maan. Wie vanavond goed naar de maan kijkt, zegt Christina Millet, ziet daar nog de draak. Hij zwaait.

..... Vertelpaviljoen in Frans Loenenhofje .....

Vanaf 14.00 uur welkom. Tijd: 14.30 uur tot 16.30 uur
Na aanvang geen toegang.

• ZONDAG 27 SEPTEMBER.

Verhalenvoorstelling 'Au Jardin des Bêtes Sauvages' m.m.v. saxofoonkwartet Nova Zembla, verteller Piet Paree en pianiste Annet Wilschut (reserveren noodzakelijk!)

• ZONDAG 25 OKTOBER

Gastvertelster: Marieke van den Houten. Muziek: Janneke Boonstra, fagot.

• ZONDAG 29 NOVEMBER

Gastverteller: Eric Lammers. Muziek: Marijke Bos, dwarsfluit.

• ZONDAG 27 DECEMBER

Gastvertellers: Nico van den Raad en Maya Plas van De Blauwe Kom met stemmige kerstverhalen. Muziek: Frans Bakker, zang en gitaar

Hofjes op de wereld erfgoedlijst?

Haarlem heeft tijd noch mensen om hofjes op de wereld erfgoedlijst te krijgen was de kop van een artikel in het HD van 24 juli j.l. Het is waar, dat zo'n aanvraagdossier wel uit een honderdtal pagina's bestaat en daar gaan verschrikkelijk veel manuren in zitten. Echter de uitspraak dat aanwijzing 'niet realistisch' zou zijn, is een voorbarige beoordeling. Na het zomerreces zal de wethouder aan de tand worden gevoeld over deze uitlating van de afdeling Stadszaken.

PvdA-raadslid Moussa Aynan nam vorig jaar het initiatief om onderzoek te doen naar plaatsing van Haarlemse hofjes op de erfgoedlijst van Unesco. Deze suggestie lag in het verlengde van het vooruitzicht, dat Haarlem 2009 verkozen heeft als het Jaar van het Monument. Dat zo'n initiatief niet onrealistisch is, mag blijken uit de plaats van de Vlaamse begijnhoven op deze erfgoedlijst. We mogen de Haarlemse hofjes dan wel niet direct vergelijken met deze 'schone' begijnhoven, maar als architectonisch concept is er wel degelijk overeenkomst.

De Vlaamse begijnhoven bestaan uit kleine woningen, die ook gesitueerd zijn rond een plein of binnentuin. In tegenstelling tot de hofjes is er veelal een centraal gelegen kerk of verpleeghuis aanwezig. De bewoonsters, begijnen, waren vrouwen die hun leven aan God hadden gewijd, zonder zich uit het wereldse leven terug te trekken. In de 13de eeuw stichtten zij daartoe eigen woongebieden: de begijnhoven. Deze ommuurde woningen hebben nu na grondige restauraties een andere bestemming gevonden, b.v. als bejaardenwoningen, musea of studentenhuisvesting.

Zeker, de hofjes hebben een reële kans op erkenning, maar een eventuele uitverkiezing zal geen zak met geld opleveren. Zo'n prestigieus predikaat is een waardering voor de manier, waarop tot de dag van vandaag met 'het genomineerde' omgegaan is en geeft aan dat dit bescherming verdient voor de toekomstige generaties. Van dat laatste dienen alle betrokkenen zich terdege bewust te zijn en daar ook naar te handelen, mét of zonder plaatsing op deze wereldranglijst!

Nu dit idee eenmaal gelanceerd is, zal het niet zonder meer in de prullenmand verdwijnen. Een nadere oriëntatie is de moeite waard, maar dan wel samen met andere hofjessteden en/of het Landelijk Hofjes Beraad. Eén van de activiteiten van het Jaar van het Monument is dat Haarlemmers worden uitgenodigd hun voorkeur uit te spreken voor 'het mooiste Haarlemse monument'. Beste hofjesbewoner, het is helemaal niet erg om een voorkeur te hebben. En beste hofjeskrantlezer, grijp uw kans.

Jesje Vermeulen-Haanappel
Voorzitter St. Haarlemse Hofjes

Regentenhuis opnieuw in gebruik

Onderdak voor drie middeleeuwse Haarlemse instellingen

Tientallen jaren was het regentenhuis als woning voor de beheerder in gebruik. Op 22 juni vonden drie Haarlemse organisaties, die hun wortels in de veertiende eeuw hebben, gezamenlijk onderdak in het regentenhuis van het hofje De Bakenesserkamer.

Regent Job Thöne sprak van een historisch moment nadat hij deken Eduard van der Kun van het Heilige Kerstmisgilde symbolisch de sleutel had overhandigd. Dat is een religieus gilde, waar ook de stichter van het hofje, Dirck van Bakenes van 1371 tot 1390 lid van is geweest.

Ongeveer even oud is stichting Burgerweeshuis, dat voortkwam uit het Heilige Geesthuis (1394) en later haar zorg naar wezen verlegde. Voordat het glas in de, met geld van Ymere en het Burgerweeshuis gerestaureerde, regentenkamer

• De besturen van het Burgerweeshuis, het Heilige Kerstmisgilde en De Bakenesserkamer bijeen in de gerestaureerde regentenkamer

gegeven werd, lieten de vrouwelijke bestuursleden, Eldo Bredius en Clara Schölvinc, de drie heren van het Kerstmisgilde de gordijnstof zien. „Zie ik het nou goed dat u het gecombineerd hebt met

de kleur van de balken,” merkte oud-deken Jan Hein Heerkens Thijssen op. Het had wel iets stoerigs, vond deken Van der Kun. De balken waren na jaren weer terug in osenrood. O ja, de gordijnen worden donkergeel met een (ossen)rode bies.

Een deel van de meubels is afkomstig van het Burgerweeshuis, vertelt me-

is teruggevonden. Daarop komt binnenkort een moderne plaatstalen ronde kachel. Een deel van de erfenis van antieke meubels van het Burgerweeshuis is overigens nog twee jaar te bewonderen in het Historisch Museum waaronder een porseleinkast, het vergaderkleed en poppen met weeskleding. Wel aanwezig al het buffet van dominee Boer die daarin de turf (ver)stopte.

In één van de twee kamers boven de regentenkamer zal de secretaris van het Heilige Kerstmisgilde enkele dagdelen per week de administratie doen. Dat gilde, vertelt deken Van der Kun, heeft twee poten: de broederschap (de gezellige poot) en goede werken (de serieuze poot). Twee keer per jaar komt het gilde, dat bestaat uit een deken en 54 'stoelen', bijeen. Na de mis in de eigen kerstkapel in de kathedraal gaat het gilde uit eten. Goede werken (lees: giften) gaan bijvoorbeeld naar de zusters op de Wallen en naar de goede doelenactie van de politie van Amsterdam. Die deelt op Sinterklaasavond cadeaus uit aan 'stille armen'. Toch aardig dat zoiets via het Heilige Kerstmisgilde gaat.

De dag na het officiële begin van de zomer én de dag dat het regentenhuis in ere werd hersteld, vierde bewoonster Atie Harmsen haar 65ste verjaardag. Na haar spontaan te hebben toegezongen, hieven de regenten het glas.

stig van het Burgerweeshuis, vertelt mevrouw Bredius, die eigenhandig de stoelen van iepenhout met ijzersterk paardenhaar bekleedde. Hofjesregent Ok de Lange vertelt dat er tijdens de renovatie een antieke haardplaat

Raadsel...

Waar ligt Dirck van Bakenes begraven?

De huidige regenten Ok de Lange en Job Thöne willen graag weten waar de stichter van het hofje van Bakenes begraven ligt. Zo graag dat ze degene die daar een definitief licht opwerpt een diner voor vier personen in de regentenkamer aanbieden. Regent Ok de Lange: „Zoals je misschien

verwacht: Dirck ligt niet in de Grote kerk, maar wáár wel? Bekend is dat Dirck van Bakenes onder de indruk was van de ideeën van Geert Grote. Die predikte door het hele land over de oorspronkelijke bedoeling van naastenliefde: dienstbaar zijn.” Wie het weet, mag het zeggen. Mail naar hofjeskrant@live.nl

Hofje De Bakenesserkamer bedreigd

Naast de oostmuur van het hofje ligt het Philip Frank pleintje. Daar komen afvalcontainers. Het zij zo. Maar nu is daar ook een trafostation gepland. Een onzalig plan. Het oudste hofje van ons land (1395) is een waardevol cultuurbezit.

De gemeenteraad heeft een motie aangenomen om het hofje op de werelderfgoedlijst te plaatsen. Dit Rijksmonument behoort te worden behoed tegen elke vorm van aantasting, zeker in een beschermd stadsgezicht.

De directe omgeving van een monument bepaalt mede de schoonheid ervan. Het tegendeel dreigt echter te gebeuren. Nota bene in Haarlem monumentenstad, in het monumentenjaar. Het zicht op het stokoude hofje

zal door een trafostation van maar liefst 76 m² onaanvaardbaar worden ontsierd. Bovendien zal het pleintje aan de publieke ruimte worden onttrokken. Dit terwijl het met geringe investeringen tot een prachtig plekje kan uitgroeien. Dat is een unieke kans, en zo'n kans moet je grijpen. Steun ons de gemeente te bewegen een andere locatie te zoeken, waar het culturele erfgoed niet wordt aangetast.

*Ok de Lange,
regent hofje De Bakenesserkamer,
Wijde Appelaarsteeg 11 K,
2011 HB Haarlem.*

Op de knieën de kantjes knippen

Al vijf jaar vormen Atie Harmsen en Emmie Camphens de tuinploeg in het hofje van Bakenes. Vooral zomers zijn ze twee of drie keer per week in de weer met snoeien, maaien, sproeien en op de knieën de kantjes knippen.

„We doen alles om de tuin netjes te houden en de mensen te laten genieten,” vat Atie samen, „Zij is de rustige, ik ben de opvliegende.” Emmie is van de twee de tuinvrouw - zij werkte voor Ecosol en deed gemiddeld drie tuinen per dag -, Atie was receptioniste. Emmie: „Atie is er vroeg bij, zij zet om kwart over zes de sproeier aan.”

De tuin is een plaatje met overal doorkijkjes en naast de houten beschutting bij de pomp, waar vroeger de bewoon-

sters droog bleven als ze met een wasbord hun was deden, als extra blikvanger de vijver met kikker. Niet meer met goudvissen, die waren een makkelijke prooi voor overvliegende reigers. Vandaag wordt de krentenboom flink gesnoeid en de vijver schoongemaakt.

De tuin is een mooie mix van lage en hoge beplanting: krulhazelaar, sering, vuurdoorn, Japanse esdoorn, twee prunussen, brem, hulst en vlinderstruiken. En niet te vergeten lelietjes van dalen en

vrouwenmantel. In een hoekje een kerstboomje als voorbode voor de donkere dagen. Natuurlijk wordt de tuin dan met lantaarns mooi uitgelicht.

Zomer

De natuur maakt zich op voor de herfst en de daarbij passende melancholie ligt al op de loer. Liefst een beetje montere melancholie, wat mij betreft. Doe mij maar dat merkwaardige geluk dat droefheid ons verschaft en dat ons alleen in het najaar overvalt en verwart. 'Oerverdriet', noemde de filosoof Cornelis Verhoeven dat weë gevoel. 'Het ligt als een donker weekdier op de bodem van de ziel.'

Laat maar even lekker liggen, dat donkere weekdier. Zijn tijd komt nog wel. Ik blijf liever nog een beetje dromen over de zomer toen iedereen in onze hof, als het maar even kon, de beslotenheid van haar of zijn huisje verliet en voor de halve deurtjes in de zon een eitje pelde, een krantje las, een praatje maakte en, alleen of met anderen, een glaasje dronk. De zomer, hoogseizoen van kleine buitenpretjes; jaargetij bij uitstek van verkleinwoorden.

Op zulke mooie dagen herinnerde ik me graag Thea. Vóór zij in de zomer van 2005 op hoge leeftijd overleed woonde ze twintig jaar in ons Hofje van Heijthuysen. Ze had ooit in de modewereld gewerkt en oogde graag uitdagend: luchtige gewaden bij warm weer of een strakke golfbroek - een riem met glimmende gesp om de tengere taille - als zij haar swing oefende boven de gele ijsselsteentjes. Een breekbare paradijsvogel die onze zomerfeestjes extra kleur gaf. Thea, Brusselse van origine, toonde gul en onbekommerd haar zuidelijk esprit. Op de avond van de dag dat Alexandra, een van onze hofdames, trouwde met haar Iraanse vriend Nariman gaf Thea een sierlijke solodans ten beste.

Kort daarna stierf ze. De wetenschap dat Nariman sindsdien een exotische parel in de kroon van ons Hollandse hofje is geworden zou haar zeer veel plezier hebben gedaan. Hij is een toonbeeld van inburgering, deze hoffelijke, handige, hulpvaardige NederPers, en zijn oosterse hand bij het bereiden van barbecuespecialiteiten heeft hem onmisbaar gemaakt. Nari is als Thea, net zo zomers.

Het loopt tegen eind augustus als ik dit schrijf. Ik zit achter in onze tuin en kijk onbevoegd, want van elke botanische kennis gespeend, maar tevreden om me heen. Ik zie blozende appels, die hangen te stoven aan doorzakende takken. En volle trossen groenblauwe druiven tegen de oostelijke muur van mijn eigen huis. Over een maand zijn ze rijp en worden ze gekaapt door kauwtjes, die daarna licht beschonken door de hof zullen zeilen. Ook over een maand zal Emmy aan de boom voor haar deur schudden om appeltaart te maken en uit te delen. Maar dan is het herfst en zal het weekdier spoedig wakker worden.

Hans Hoffmann

In het hofje werd gestolen bij het leven. Niets kon meer buiten blijven staan en zelfs binnen waren je spullen niet veilig. Tenminste, dat beweerde Petronella Piek. In drie weken tijd was de hoogbejaarde vissersweduwe een zak met rogge kwijtgeraakt, twee beddenlakens en een zilveren lepel. 'En daar was ik zo aan gehecht!' Het arme mens zat met trillende handen voor een viertal regenten met krulpruik en witte bef die haar relaas ontsteld aanhoorden. Natuurlijk, in de buitenwereld tierde de misdaad welig: beurzensnijders op de kermis in de Hout, gauwdieven op de Botermarkt – maar niet in een hofje, waar de oude besjes juist in alle rust hun laatste dagen moesten kunnen slijten. Arent van Beusekom, de anders zo ongenaakbare voorzitter van het college had medelijden met het vrouwtje en de verontwaardiging klonk door in zijn stem: 'Heeft u enige vermoeden wie dit op zijn geweten kan hebben?' Nerveus draaide Petronella op haar stoel. Ja, dat had ze wel, maar ze aarzelde. 'Ik kan het mis hebben.' – 'Daar zijn we snel genoeg achter', verzekerde penningmeester Simon van Styrum haar en er viel een dreigende stilte. 'Regina Kouwenhoven, onze binnenmoeder', fluisterde de weduwe bijna onhoorbaar. 'Ik betrapte haar toen ze door m'n raam naar binnen stond te gluren.'

Onmiddellijk stoof Nicolaas, de zoon van Arent, met wapperend gewaad de regentenkamer uit om de verdachte te halen... maar die stond al te wachten op de gang. 'Ben ik aan de beurt?' In een zwart jakje stapte Regina de kamer binnen en even was de spanning te snijden. Petronella schoot omhoog met het schaamrood op haar wangen alsof zij zelf zojuist was gesnapt, en haastte zich naar buiten. Weinig welwillend monsterde Arent de binnenmoeder die

met een zucht van medeleven naar de dichtgevalle deur knikte: 'Tragisch geval, maar dat had u vast al opgemerkt'. De regenten staarden haar aan. 'U bedoelt?' Regina ging zitten en tikte veelbetekenend met een wijsvinger tegen haar voorhoofd. 'Volkomen de kluts kwijt, die Petronella, en de laatste weken wordt het alleen maar erger. Een waterkan bij de pomp, lakens die liggen te bleken op het gras, alles vergeet ze. Gisteren nog een theelepel tussen de aardappelschillen!' – 'Vreemd', bromde Simon, 'daar beschuldigde zij u juist van'. – 'Niet alleen mij, maar ook

Trijntje Slotemaker en de gezusters Overbeek. Iedereen krijgt de schuld.' – 'Maar u stond bij weduwe Piek naar binnen te gluren!' – 'Om te zien of ze het vuur wel had gedooft, want dat laat ze iedere avond branden!' Onbewust wierp Arent een blik naar de open haard, waar enkele turfblokken lagen te smeulen. 'Daar heeft ze ons niets van verteld.'

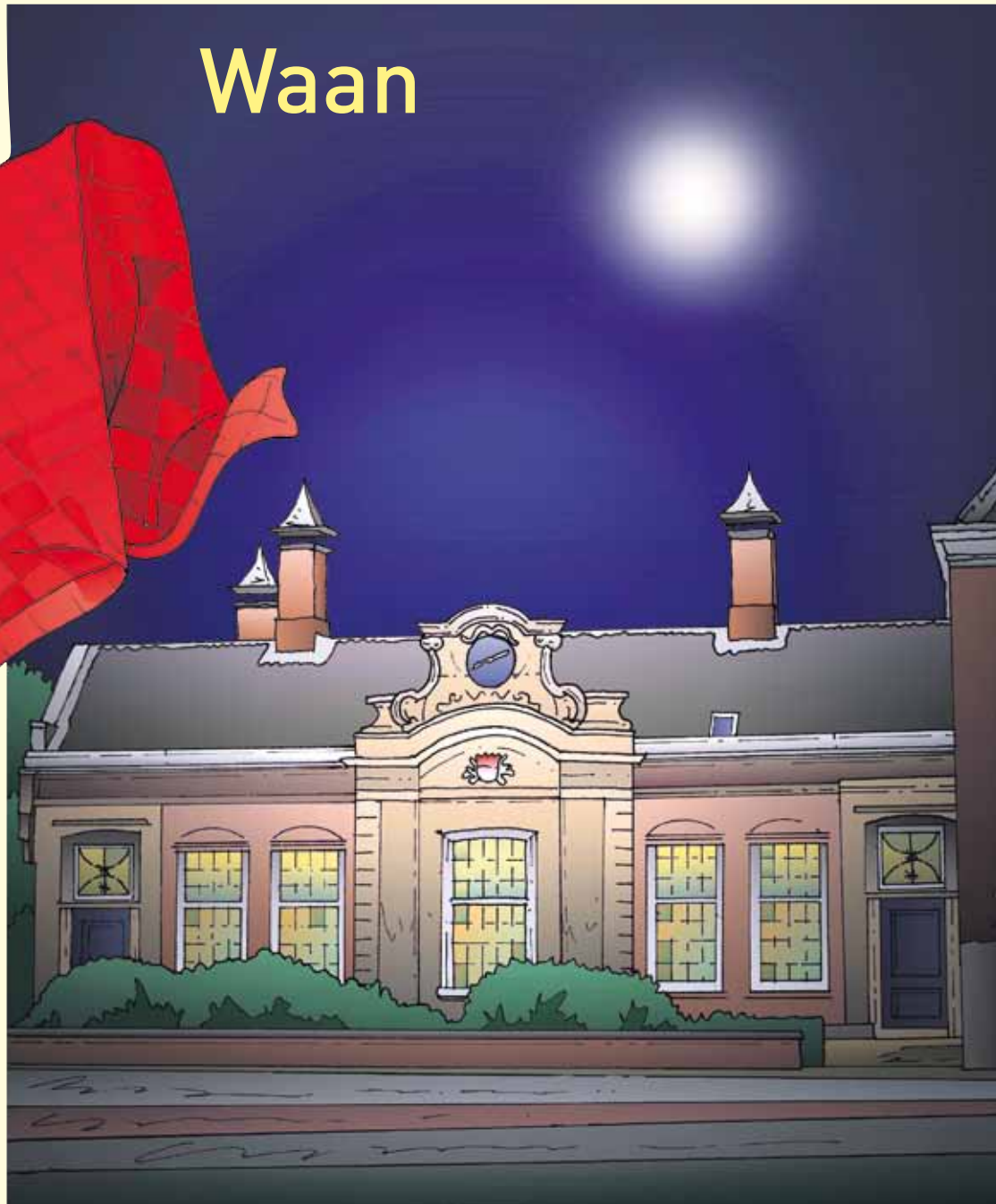
Regina plukte opgelaten aan haar jakje en koos haar woorden zorgvuldig: 'Je kunt het haar natuurlijk niet kwalijk nemen, maar als er niets verandert, dan gebeuren er ongelukken.'

men jullie je niet?!' Toen haar kreten waren verstomd, schudde Arent berustend zijn hoofd: 'Ik vrees dat u gelijk heeft. Hier kunnen we de andere bewoonsters niet aan blootstellen. Hopelijk is er plaats in het dolhuis.' Regina knikte en schuifelde aangeslagen weg, maar vanonder haar jakje piepte de punt van een roodgeblokte omslagdoek.

Tekst: Maarten van der Duin
www.wildwords.nl

www.ericjcool.nl

Waan

© 2009 Eric J. Coolen

• FRANS LOENENHOFJE

Zomer in de hofjes

• HOFJE IN DEN GROENEN TUYN

• TEYLER'S HOF

De Staat(s) van standvastige Sophia

Als enige koos Sophia tijdens de renovatie in 1990 uit het kleurenpalet voor ossenrood. Een kleur van een beest dat helemaal bij haar past.

Haar vier zussen en zes broers gingen in 1950 met vader en moeder mee naar Amerika, de 16-jarige Sophia bleef in Holland achter met haar vriendje. Na een huwelijk en zes kinderen kreeg Sophia een plek in het hofje. Niet lang daarna werd ze opzichteres en kreeg ze in plaats van een kamer annex keuken en slaapkamer een heus huis met drie kamers. Na de renovatie in 1990 verhuisde ze naar haar huidige hofwoning. Boven de schouw hangt een landelijk tafereel in 1948 geschilderd door haar oom. Een aandenken aan haar jeugd op de boerderij in Rijpwetering.

Na de oorlog verkocht haar vader

zijn landerijen maar behield de kaaswinkel in de Haarlemmerstraat in Leiden. Als appeltje voor de dorst als hij (noodgedwongen) terug moest keren. Dat gebeurde toen hij op 63-jarige leeftijd ziek werd en naar Holland terugkeerde. "Een jaar later volgde mijn moeder die liever in Californië was gebleven," vertelt de 74-jarige Sophia, "Ja, pa vond het niet leuk dat ik toen niet mee ging. Alles stond klaar, maar ik had een vriendje en die wilde ik niet alleen laten. Als mijn familie over is, vinden ze alles prachtig. Maar ze hebben daar alles: een groot huis met zwembad. Mijn schoonzus wil de een foto van mij in de bedstee."

"Ja, ik slaap daar nog gewoon in. Deze is één van de weinigen die nog in het hofje over is. Dit is mijn paleisje, ik heb hier toch alles. Mijn 4-jarige kleinzoon Evert zei een keer: Wat woon je toch in een groot kasteel, oma." Wellicht was hij ook overweldigd door de grote binnenhof en zag hij in zijn verbeelding een cavalerieregiment paraderen. Geparaadeerd wordt er niet, wel geflaneerd door dagjestoeristen. "Als je buiten zit, komt er wel eens een bewoner op de koffie. Kom je, is het goed. Kom je niet, dan is het ook goed. We zijn allemaal op elkaar en even vrij. Er is hier geen roddelkliek."

Foto: Evelien van den Bogaert

Icarus neergedaald

Verbaasde blikken alom als bezoekers de 'kunstinslag' van bewoner Maurice Ploem ontwaren. Een jongetje van een jaar of acht heeft zo zijn eigen gedachten. „Iemand heeft iemand anders vermoord. Ja, ik meen het,” zegt hij stoer tegen een meisje. „Echt toegepaste kunst,” vindt een vrouw. Toegepast is precies het woord. Driemaal is een verzakking in het plaveisel, veroorzaakt door een rioolbreuk, gemaakt. Dat wil zeggen, de straat is met zand geëgaliseerd. Maar na een stortbui was het weer raak.

Ouders leggen kunstei

Het Proveniershof is het hart van de Vijfhoek Kunstroute. In een grote tent zijn vier kunstenaars uit de Vijfhoek van Brussel te gast. Het centrum van Brussel, de eerste ring, is in de vorm van een pentagram gebouwd. Een soort magisch denken want binnen dat pentagram was men veilig, legt hofbewoner Tole uit. Gaat dat ook op voor de rechthoekige hofjes?

In vier hofjeswoningen hangt en staat kunst te kijk. Hofbewoonster Natasja heeft een plek op de muren ingeruimd voor aards werk van moeder Jacyntha Reijnders. „Normaal heb ik niks aan de muur, lekker rustig,” zegt Natasja als zij voor haar bezoek een rood wijntje inschenkt. Jacyntha's verstilde en geheimzinnige

• Werk van Jacyntha Reijnders

werk, opvallend door het kleurgebruik (zwart, grijs, oker, omber), staat in contrast met de spraakwaterval van de maakster. In het huisje van Maarten Piek staan sculpturen van hout van vader Henk Piek. Vader en moeder leggen een kunstei, en het kind staat er bij en kijkt ernaar.

Haarlemse Hofjeskrant

In Haarlem ligt de krant gratis voor u klaar in het stadhuis, diverse musea, het Noord-Hollands archief, en bij drogisterij Van der Pigge, Muys Kantoor & Kado, Jan van der Pigge koffie, thee en tabak, Douwe Egberts Koffie & Kado, HEMA-fotoshop en de bibliotheken in Centrum, Schalkwijk, Oost en Noord. Buiten Haarlem in diverse boekhandels en de bibliotheken in Heemstede en Bloemendaal. Ook in zorgcentra waaronder het Reinaldahuis, De Blinkert, De Janskliniek, Schalkweide, Schoterhof, Nieuw-Delftweide en Sint Jacob in den Hout.

Reacties: hofjeskrant@live.nl

De Haarlemse Hofjeskrant kwam mede tot stand dankzij financiële steun van het bestuur van de hofjes Codde & Van Beresteyn.

Oplage: 10.000
Tekst en foto's: Willem Brand
Vormgeving: Kees Reniers

Fa. van Taarling
Sanitair installatie bureau
LOOD EN ZINKWERK
DAKBEDEKKINGEN
GAS- EN WATERINSTALLATIES
SANITAIRE INSTALLATIES
CENTRALE VERWARMING
RIOLERING

Twijnderslaan 3
2012 BG HAARLEM
Postbus 123
2100 AC HEEMSTEDE
Tel.: 023 528 90 14
Fax: 023 528 28 50
e-mail taarling.van@hetnet.nl

Spaarnwouderstraat 3
2011 AA Haarlem
023-5407076
www.tmannetje.nl

SCHALKWIJKERSTRAAT 29 - 2033 JC - FAX: (023) 5352800

Mooiste monument

Op de website www.haarlemmonumentaal.nl zijn in totaal vijftig monumenten genomineerd. Naast een aantal hofjes, onder andere ook het Provinciehuis, de Hoofdwacht, het Station Haarlem, de Bavokerk én de Haarlemmerhout. Vanaf 11 september kan er op de nominaties gestemd worden. Ter afsluiting van Haarlem Monumentaal 2009 wordt tijdens een slotmanifestatie het door u gekozen monument bekend gemaakt.

Het programmaboekje Open Monumentdagen (12 en 13 sept.) is af te halen bij het VVV-kantoor aan het Verwulft. Tijdens dat weekend is Haarlem behalve Monumentenstad ook Cultuurstad (zie: www.destad-alspodium.nl), Korenstad (zie www.korenlint.nl) en Vaarstad (zie: www.vaardagen.nl). Op de Grote Markt kunt u zich ook nog - dankzij het Jopenfestival (zie: www.jopenfestival.nl) - historisch onderdompelen en op 't Zand ridders en de Graaf van Holland toejuichen.

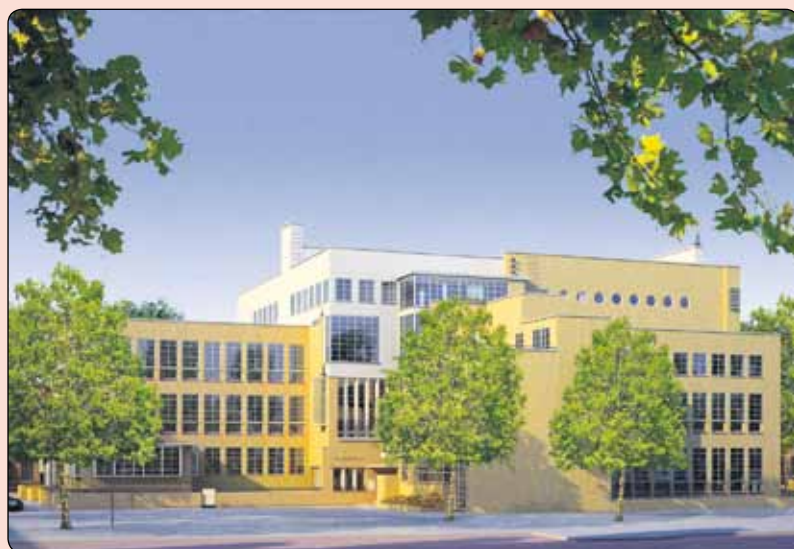
Metamorfose van de Greinerschool

Strijkplanken en kookfornuizen zal je er niet meer zien staan. De in 1903 gebouwde voormalige Huishoudschool is door de architect Dick Greiner in 1935 uitgebreid. Op dit moment restaureert woningcorporatie Ymere de voormalige school met als doel januari 2010 een architectonische parel te openen met aantrekkingskracht voor de buurt.

In dit rijksmonument keren kunstenaars straks terug in fraaie atelierruimtes. Tevens komt er ruimte voor kleinschalige bedrijven en kinderopvang. Een ware metamorfose.

Wat Greiner opviel aan de school was dat juist zon en licht zo goed als helemaal ontbraken. Voor de uitbreiding waren twee aangrenzende terreinen beschikbaar, die door de ligging tussen de aangrenzende smalle straten als vanzelf een eigenaardige vorm en afmetingen aan het nieuwe gebouw gaven. Wat hij met de school had gedaan, vond collega Van Loghem een kunststukje, volgens hem gebouwd op basis van een paar rotte muren en slechte funderingen. Hij ziet een 'levend organisme' met ruimtelijke expressie.

Als voorbeeld van het Nieuwe

Bouwen pakte Greiner het groots aan: een strakke gevelconstructie met Amsterdamse Schoolelementen. De bestaande gevels werden met 'terra nova grana' bepleisterd, de nieuwe gevels werden opgetrokken uit dunne

gele klinkers met als plint een contrasterende rode steen. Juist door de onregelmatige vormgeving en grote ramen is de gevel bijzonder.

Maar het meest in het oog springend is het zeer ruime trap-

penhuis met een natuurstenen trap en fraaie glas-in-lood ramen. Over de kamer van de directrice, schuin boven de hoofdingang met het glazen cilindervormige erkertje, zei Van Loghem: "Een zetel van gezag, die bij de leerling schroom, zo niet angst, oproept."

Mooi detail binnen is dat bij de kleurenkeuze rekening is gehouden met de functie van de ruimte: leraren- en directeurskamer donkerrood, klaslokalen lichtblauw, sanitaire ruimte donkerblauw en kasten in oker. Ymere stelt de school open tijdens de Open Monumentendagen. Zaterdag 12 september van 10.00 tot 17.00 uur en zondag 13 september van 12.00 tot 17.00 uur. Ook het Korenlint doet zondagmiddag de Greiner aan.

Zicht op de gevelsteen

Naast de poort die leidt naar een hofje hangt een pas gerestaureerde gevelsteen met daarop een draagkoets met passagier, niet gedragen door twee rossen zoals de naam 'In den rosbaer' doet vermoeden maar door twee muil dieren. Waar hangt deze steen uit 1611? Mail uw oplossing naar promotie@haarlem.nl en maakt kans op een prijs. De vorige twee winnaars van de valk op de Bakenesergracht (nr. 5) en de 'kroon der ouderdom' op de Gasthuisvest (nr. 6) zijn Jos Otte Poortman en Hans van Baak.

De allure van een oud warenhuis

Geen pashokjes met pluchen gordijnen en een ouderwetse zwarte kassa om het nieuwe mantelpakje af te rekenen. Het eerste V&D-warenhuis op de Korte Veerstraat dat al jaren een horecabestemming heeft, is in handen van 'binnenhuisarchitect' Michèl Lambermons veranderd in een toplocatie: klassiek in een modern jasje.

De oorspronkelijke functie is nog prachtig af te lezen aan de grote etalageruiten én het speciale zwarte glas met goudkleurige belettering. Daarop 'Fournituren', 'Katoenen', 'Mantels' en 'Damesconfectie', 'De Zon', 'Kinderconfectie'. V&D liet op de plek van drie gesloopte panden in 1899 een stijlvol winkelwoonhuis bouwen. De allure is gebleven.

Op de tweede verdieping woonde vroeger de directeur en een deel van het personeel, in de nabije toekomst kunnen gasten er in suites overnachten. Hoewel V&D in 1934 al uit zijn voegen groeide en naar het Verwulft vertrok, bleef de winkel nog tot 1953 in bedrijf. Daarna werd het linge-riatelier en magazijn. Pas in de jaren '70 werd het pand verkocht.

Bij de restauratie in 1985 bleven de typische Jugendstil en art-deco kenmerken als de ijzeren zuiltjes in het interieur, het glas-in-lood en de houten winkelpui over twee bouwlagen behouden. In het oog springend is

de stijlvolle entree met een in hout verpakte glazen deur. Sierreliefs met afbeeldingen van een schaapsherder en een weefgetouw verwijzen naar de textiele oorsprong.

Michèl Lambermons, terug op

de plek waar hij ooit in restaurant 'De Componist' de scepter zwaaide, is het brein achter het nieuwe 'yin en yang'-interieur. „De winkel is opgebouwd als één grote vitrine, bij de vorige eigenaar was het net een vissenkomp, de klant had geen privacy. Heel barok ook door het kleurgebruik."

Met simpel ogende ingrepen - stoffen banken voor de ramen en het aanbrengen van metallic zilver en RVS bij de bar - behield de ruimte de oorspronkelijke stijl maar kreeg het een moderne en toch warme touch. Topkok Lambermons zegt ook zo te koken. Klassiek met een moderne - lichtere - saus. „Het is een verademing om hier te werken."

Op de begane grond heeft Lambermons de brasserie, via de monumentale trap kom je in het meer ingetogener restaurant met meer zitcomfort én een uitgebreidere menukaart.

Info: www.lambermons.nl

Foto: Michèl van Bergen